

SOSİ ANTİKACIOĞLU
Geçmişimden Sesler ve Renkler

İletişim Yayınları 2597 • Anı Dizisi 80
ISBN-13: 978-975-05-2358-8
© 2018 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2018, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora
DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu
KAPAK Suat Aysu
KAPAK FOTOĞRAFI Viktorya ve Mannig Agopoviç (İstanbul, 1917)
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Remzi Abbas
BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11
Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46
CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

SOSİ ANTİKACIOĞLU

Geçmişimden Sesler ve Renkler

*Beni sevgiyle sarmalayan anneme
ve ileri görüşleriyle yolumu aydınlatan babama...*

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	11
ÖNSÖZ	13
İSTANBUL, KASIM 1945, DÜNYAYA MERHABA	15
BİRİNCİ BÖLÜM	
BABAMIN AİLESİ	17
Sivas, 1881-1896	17
Manchester, 1896-1906	19
Samsun, 1906-1915	21
Tehcir, 1915	26
Halep, 1915-1919	29
İstanbul, babamın ilk gençlik yılları, 1919-1932	33
Zabel'e yeni bir hayat, 1926	42
Üniversite, iş ve aşk, 1932-1939	43
İKİNCİ BÖLÜM	
ANNEMİN AİLESİ	47
Gelibolu, 1850-1910	47
Tekirdağ, 1850-1870	55
Çorlu, 1800'lerin başı - 1870	57
Tekirdağ, 1870-1910	60

Gelibolu, 1910-1915.....	64
Tekirdağ, 1915.....	70
Çorlu, 1870-1949.....	73
İstanbul ve Tekirdağ, 1900-1921.....	75
Tekirdağ'a veda, 1922.....	86
İstanbul'da yeni bir hayat, 1915-1930.....	88
'Annus horribilis', 1930.....	102
'Annus horribilis'ten sonra, 1931-1939.....	104

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AŞK, SAVAŞ VE AİLEMİZ	109
Annemle babamın ilk yılları.....	109
Babam kayıp akrabalarını buluyor.....	116

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUKLUĞUMDAN VE İLK GENÇLİĞİMDEN KESİTLER	121
İlk yıllarım ve ailem.....	121
Çocukluğumun ilk önemli olayı: Teyzemin evlilik hikâyesi.....	136
Teyzemin Bağdat'taki yeni ailesi.....	139
Akrabalarım.....	149
Ev hallerimiz.....	160
Bizim mahalle.....	164
Büyükada.....	166
Sosyal hayat.....	169
Annemin çöççatanlık marifetleri.....	173
Yaşamımızda müziğin yeri ve ailemin müzisyen dostları.....	176
Annem ve yurtdışından gelen müzisyenler.....	181
Müzik, bale ve ben.....	186
İlkokul.....	188

BEŞİNCİ BÖLÜM

İLK GENÇLİKTEN YETİŞKİNLİĞE	199
İlk gençlik çağı ve kimlik bilinci.....	199
Yetişkinliğe doğru ilk adımlar.....	206

Hayatımızda bir sarsıntı.....	210
Gönül işleri.....	216
Üniversite ve aşk.....	225
Kayınpederimin hikâyesi.....	234
İkimizin hikâyesi.....	250
Gitmek veya gitmemek.....	257
SONSÖZ	
1980'LERDEN BUGÜNE.....	261
SOYAĞAÇLARI.....	267

TEŞEKKÜR

Bu kitabın yazılış sürecinde en güçlü destek bana vaktini ayıran, değerli öneriler yapan, devamlı yüreklendiren, yazmaya ara verdiğimde bolca azarlayan elli küsur yıllık arkadaşım, meslektaşım Cevza Sevgen'den geldi. Onun gibi bir yol göstericim olduğu için kendimi çok şanslı addediyorum.

Ailemden iki kişi bu serüvenime önemli katkılarda bulundular. Kuzinim Diana Kamparosyan ile teyzesi, annemin kadim dostu Nunu (Nıvart) Atmaca sayısız buluşmalarımızda bana anne tarafımın hikâyelerini anlatarak bilgilerimi tazelediler ve aile resimlerini cömertçe paylaştılar. Bu keyifli toplantılarımıza katılan genç akrabam Narod Atmaca ise metni okuyup kendi neslinin de kitabıma ilgi duyacağına beni inandırdı.

Vancouver'de yaşayan annemin kuzini Mannig Dağlarian 2013 yılındaki vefatına kadar yaptığımız telefon görüşmelerinde anneannemin ailesi hakkında anlattıklarıyla onları daha iyi tanımamı sağladı.

Sanal ortamda bulup sıcak bir dostluk kurduğum Toronto'daki akrabam Krikor Dişlioğlu kendi babasından öğrendiği büyük anneannemin ailesinin hikâyelerini eski resimler de ilave ettiği uzun esprili mesajlar aracılığıyla bana aktardı.

Bağdat'a göç etmiş olan dedemin ablasının kolundan, sa-

dece ismini duymuş olduğum Rita Agopyan'la telefonda tanışıp dostluk kurarak Ottawa İstanbul arası yaptığımız sohbetler sayesinde dedemin ailesinin fertlerini daha yakından tanıyabildim.

Teyzemin kızı Sella Abdulla annesinin Bağdat'taki hayatı ve gelin gitmiş olduğu ailenin geçmişi hakkında ilginç bilgiler verdi.

Takuhi Tovmasyan'la İnci Batuk 2005 yılında kayınpederimle yapmış oldukları sözlü tarih çalışmasının tüm notlarını benimle cömertçe paylaştılar.

Eski öğrencim, şimdi yakın dostum olan Seda Gücüyener internetteki asırlık Alman arşivlerinden anneannemin ailesi hakkında varlığından haberdar dahi olmadığı belgeler buldu.

Sedef ve İbrahim Betil aile hikâyelerimin anlatılmaya değer olduğuna beni ikna edip ilk adımımı atmama sebep oldular.

Kocam Daniyel Antikacıoğlu beraberliğimizin ilk gününden itibaren elimi attığım, heves ettiğim her işin üstesinden gelebileceğime dair sonsuz inancıyla bana güven verdi, mesleğime saygıyla yaklaşip bana huzurlu çalışma ortamı sağladı. O olmasa bu kitap da kolay kolay ortaya çıkmazdı.

ÖNSÖZ

Adım Sosi, Ermenice çınar ağacı demek. Belki aile ağacı deyince aklıma kocaman bir çınar gelmesi bu yüzden. Ben ağacın dallarından birinin ucundayım. Bana uzanan dallardan babama ait olanı çok cılız, o taraftan akrabam yok denecek kadar az. Babam, doğduğumda yazmaya başladığı anı defterinde hem çocukluğumu anlatmış, hem de kendi aile tarihini, o yüzden onun acı geçmişini iyi bilirim. Bol dallı budaklı olan annemin tarafında ise herkes konuşkandı, her aile toplantısında geçmişlerinden hikâyeler tekrar tekrar anlatılırdı. Ben bu anlatılanlardan çoğunu dinlediğimde eğlenir, bazılarında ise hüzünlenirdim. Yıllar geçince baktım artık anlatılardan biri de ben olmuşum. Arada bir iki hikâyeye için “Şunu yazsam da unutulmasa,” dediğim olmuştu ama amaçladığım sadece birkaç ilginç anıydı, o da lafta kalmıştı.

Bu kitabı yazmaya karar verişim birkaç saat içinde oldu. Bir süreden beri daha çok anı, otobiyografi ve biyografi okumaya merak sarıp diğer türleri ikinci plana atmıştım. En son, arkadaşım Sedef’in anılarını ilgiyle okumuştum. Bu, onun ileri yaşında yazdığı ilk kitabıydı. O günlerde sınıf arkadaşımız Silvia annesini kaybetmişti. Elli yıldır birbirini tanıyan birkaç dost onun evinde karşılaştık, yılların getirdiği rahatlıkla sohbet ediyor-

duk. Sedef'e kitabını ne kadar keyifle okuduğumu söyledim. Sonra da hiç düşünmeden "Şimdi fark ediyorum ki seninkini okuyunca ben de ailemin hikâyesini yazmaya heveslendim, kitabın bana bir dürtü oldu sanki," dedim. Hikâyelerimden bazı- larını bilen Sedef "Oooo," dedi, "Seninki amı değil, saga olur!" Kocası İbo'dan da hiç tahmin edemeyeceğim kadar güçlü bir destek geldi. En yakın dostlarım Lâmia ve Fidan yıllardır bölük pörçük olarak dinlemişlerdi yazmak istediklerimi, onlar da beni yüreklendirdiler. İçimi bir heyecan kapladı, çok istiyordum yazmayı ama birine daha danışmam gerekiyordu: On bir ya- şımdan beri arkadaşım, meslektaşım, akademik çalışmalarım- da en büyük destekçim Cevza'ya. Şimdiye kadar yazdığım her satırı okumuştı, zevkine ve görüşlerine sonsuz itimadım vardı. Eve gelince telefon edip durumu anlattım, fikrini sordum. "Ha- rika!" dedi, "Hemen başla, ben sana editörlük yaparım".

O akşam aklımdakileri, hatırladıklarımı, bana anlatılanla- rı yazıya dökme zamanının gelmiş olduğundan emindim ar- tık. Hazırdım, ama işe geçmişin çok kara, çok kasvetli günle- rinden başlamam gerekiyordu. Oysa benim kendi hayatım hiç de kara ve kasvetli geçmedi şimdiye dek, tersine. Benim kita- bım büyük acılardan başlamaya, girişi mutlu bir olayla yapmaya karar verdim. Gittim, bilgisayarımın başına oturdum ve ilk satırı yazdım:

"İSTANBUL, KASIM 1945"

İSTANBUL, KASIM 1945, DÜNYAYA MERHABA

İkinci Dünya Savaşı bittikten birkaç ay sonra, yağmurlu bir Kasım gecesi dünyaya gelmişim. Şartlar o zamanlar hâlâ zormuş, ekmek bile karneyle satılmış, ama insanlar eskisine göre daha iyimser bakıyorlarmış hayata artık. Ben yedi kişinin heyecanla beklediği, istenilen bir bebekmişim. Otuzlu yaşlarını süren annem ve babam, anneannem ve dedem, teyzem, babaannem ve halam, hepsi doğacak oğlan için aylardır hazırlıklar yapıyor, ailenin becerikli üyeleri mavi giysiler dikip örüyorlarmış. Bir gün, annemin bir ziyaretçisi cesaret edip de “Canım, belki de kız olur, niye her şey mavi?” diye sorunca annem “Valahi kız olursa pencereden dışarıya atıveririm!” deyip dehşete düşürmüştü kadıncağızı. O günlerde kimse anneme itiraz etmiyor, herkes ister istemez onu şımartıyormuş, çünkü istediği yapılmadığında annem hemen “Unutmayın, bu çocuğu siz istediniz, başımın etini yediniz,” diyormuş. Hatta, bir keresinde sokakta gezmedeyken elindeki şifon eşarbin bile ağır olduğunu iddia ederek teyzeme taşıtmaya kalkmış, o da ailenin meleği olarak hiç itiraz etmemiş.

Annemin sancıları başlayınca onu hemen Şişli’de oturdukları eve yakın olan Marmara Kliniği’ne götürmüşler ve ben annemi ve doktoru fazla uğraştırmadan doğmuşum. “Gözünüz ay-

dın, bir kızımız oldu!” sözleri bir an için bizimkilerde şaşkınlık yaratmışsa da sonradan anlattıklarına göre hepsi de beni gördükleri anda dünyanın sekizinci harikası olduğuma karar verip, nasıl heyecanla oğlan istediklerini tamamen unutmuşlar. Unutmuşlar ama, biraz da iki ayakları bir pabuca girmiş, çünkü kesin oğlan bekledikleri için kararlaştırmış oldukları bir kız ismi yokmuş. Yine sonradan öğrendiğime göre ısrarla erkek istemelerinin nedeni ailede yaşatmak istedikleri bir isimmiş – henüz otuz dört yaşındayken hayatına acı bir şekilde son verilmiş olan büyükbabam Yervant’ın ismi...